
VÁRHALMI ANDRÁS

90 éves a pesterzsébeti Csili

90 évvel ezelőtt, 1917. december 6-án apró cikk jelent meg az Erzsébetfalva és környéke elnevezésű helyi lapban:

„A magyarországi vas- és fémmunkások szövetsége erzsébetfalvai fiókja részére megvette 120 ezer koronáért a Csillag u. 2. számú Szücs-féle házat. A házat nemcsak átalakítják, hanem az udvarban egy nagy termet is építenek gyűlések céljára...”

A megvétel után gyorsan munkához láttak az új gazdák, és 1918 márciusában hivatalosan is megnyílt a munkásotthon.

Erről így írt a Vas és Fémmunkások lapja tudósítója:

„Március 2-án, szombaton este nyitottuk meg az erzsébetfalvai szaktársak új otthonát szép és kedves ünnepség keretében. Az ünnepi beszédet Vanczák János szaktárs mondta, aki rámutatott azokra a nagy kulturális törekvésekre, amelyeket a szervezett munkásság tűzött maga elé, és amelyeknek elősegítője, hajléka az otthon, melyet maguknak az erzsébetfalvai szaktársak áldozatkészséggel megszereztek. Az ügyesen összeállított rövid műsorban az erzsébetfalvai általános munkásdalkör énekszámai, kuplék és szavalatok voltak beállítva Maray Jenő, Mihályi Zoltán, Benyik Nusi és Cseke József előadásaiiban, azután tánc következett a záróráig.

A szép és kedves berendezésű otthonban bizonyára az egyetértés és a mozgalom iránti szeretet melege fog szétáradni, hogy a munkásság törekvéseinek előbbre vivője legyen.”

A munkásotthon a szervezett, szociáldemokrata elkötelezettségű, baloldali gondolkodású munkások közösségi, politikai, közéleti, művelődési

életének és társas együttlétének színtere volt. Rövidesen olyan közkedveltté vált, hogy már a 20-as évek elejétől csak Csili-ként becézték.

Az otthon életében a szakszervezeti tevékenység volt meghatározó. A Vas- és Fémmunkások helyi szakegyletének vezetése egyben a Vasmunkás otthon vezetési feladatát is ellátta. A befizetőhelynek 1925-ben 2000, 1930-ban 900, 1938-ban 1500 tagja volt. 22 tagú választmány intézte az ügyeket, mely az elnökségből és a Vigalmi Gárdából állt össze. Ez utóbbiak közé tartoztak a bálrendezők, könyvtárosok, pénztárosok, vigalmi ellenőrök.

Itt működött a Gyermekbarát Mozgalom, az Eszperantók Egyesülete, a Pesterzsébeti Nyomdász Társaskör. Volt énekkar, fúvószenekar, mandolin együttes, könyvtár. De a legközkedveltebb program a minden szombati és vasárnapi ösztánc volt.

1944. április 3-án az épületet bombatalálat érte, nagy része megsemmisült.

A Csili

Az újjáépített Csili 1948. év végére készült el. Az új intézmény első igazgatója Szita Flórián lett, aki tevékenységéért 1960-ban Kossuth-díjat kapott.

Az 50-es 60-as években természetesen, – amiként abban a korban mindent – a művelődési házak tevékenységét is a politika határozta meg.

E korszakban a fejlesztés elve kifejezetten mennyiségi szemléletű volt, a minőségi fejlesztés kibontakozását a valódi közösségek hiánya gátolta. Ennek ellenére a Csili pótolhatatlan szerepet töltött be Pesterzsébeten. Nagyon sokan itt láttak először színházat, itt hallottak először valamely témában ismeretterjesztő előadást, itt volt lehetőség valamely klubban, amatőr művészeti csoportban tevékenyen részt venni. Nem is beszélve a szórakoztató, zenés, táncos programokról, amelyekben óriási tömeg fordult meg rendszeresen, elsősorban a fiatal korosztályból, hiszen ez volt az igazi beat-korszak.

A 70-es évek elején új koncepció formálódott a művelődési intézményrendszer területén.

A népművelés kifejezést a közművelődés váltotta fel, jelezvén ezzel is, hogy a direkt irányítást áttételesebb formák irányába kívánják elmozdítani. Az 1974-es közművelődési törvény is erre mutatott. Ám ezzel egyidejűleg elindult egy centralizálási, a nagy intézmények kialakítását célzó folyamat is, elsősorban gazdasági szempontokra, az erők koncentrálására való hivatkozással.

Így alakult meg a XX. kerületben is a Művelődési Otthonok Igazgatósága, valamennyi működő közművelődési intézmény összevonásával, a Csili központi szerepével.

A 80-as évek elejétől egyre nyilvánvalóbbá vált a közelgő gazdasági összeomlás, bár az ország vezetése ezt még közel egy évtizedig nem volt hajlandó bevallani. A pénzügyi problémák a Csiliben is egyre fokozottabban jelentkeztek, s az évtized végére már a ház bezárása is felmerült. Azonban minden anyagi probléma ellenére a 60-as évek közepétől a 80-as évek végéig tartott az amatőr művészeti mozgalom legfényesebb időszaka hazánkban, így a Csiliben is. A Dr. Új József Kórus Kopeczki Alajos karnaggyal, a Soós Imre Irodalmi Színpad Dévényi Róbert vezetésével, az Astra Bábegyüttes Vízvári László irányításával, a Pertisné Zakariás Anikó vezette Csili Kamarakórus voltak Erzsébeten a mozga-

lom meghatározó csoportjai. Ezek az amatőr vagy inkább félprofí csoportok országos és nemzetközi hírnevet szereztek a Csilinek, országos és nemzetközi hírű művészeket neveltek.

A rendszerváltás első néhány évének egyik legnagyobb vesztese a közművelődési intézményrendszer volt. Az általános elszegényedés két oldalról is érintette a művelődési házakat, egyrészt kevesebb lett az állami támogatás, másrészt alig volt fizetőképes kereslet kulturális szolgáltatásokra. A szabadidős szokások radikális átalakulását okozták a kereskedelmi tévék új csatornái. Szakmailag is hiányzott a távlatos stratégia, sőt több politikus alapjaiban kérdőjelezte meg az intézményrendszer szükségességét. A viszonylagos stabilitás csak az évtized végére teremtődött meg.

A Csili esetében is ennek a viszonylagos stabilitásnak elérése volt az elsőrendű cél, ám hosszú ideig csak az intézmény jobb időkre való átmentése lehetett reális célkitűzés. Először is a pénzügyi egyensúlyt kellett megteremteni, a fenntartó és a polgárok tényleges igényeire alapozott stratégiát kidolgozni és tudatos, marketingszemléletű, partnerelvű, minőségi munkát végezni. Mindeközben folytatni kellett azokat a hagyományokat, éltetni azokat a közösségeket, melyekre igény volt az erzsébeti polgárok között, sőt, ha lehet, újakat alakítani. Megtalálni az egyensúlyt bevételi kötelezettség és küldetés között, megtartani a Csili helyét, szerepét a megváltozott társadalmi viszonyrendszerben. A továbblépésben kiemelkedő jelentőségű esemény volt az épület felújítása, és nélkülözhetetlen a munkatársak mindennapos áldozatos tevékenysége.

Ma, a 90 éves pesterzsébeti Csili igényes környezetben, naponta több mint húsz programmal várja a gyermekeket és felnőtteket. Itt mindent megtalálni, ami a művelődéshez, szórakozáshoz, társas együttléthez szükséges. Az év minden napjára vetítve átlag 1000 ember fordul meg az intézményben, naponta több mint 250 000 forintot áldozva szolgáltatásainkra. 2006-ban 23 rendszeres művelődési forma működött 515 taggal, 117 tanfolyami csoportot szerveztünk 1700 beiratkozott fővel. A több mint ezer, saját illetve külső szervek által szervezett rendezvényen több mint százezer látogató fordult meg, könyvtárunkban 1435 olvasó regisztrált.

ráltatta magát. Tavaly a 84 milliós támogatáshoz 97 millió saját bevételt tettünk hozzá.

Így élünk a 90. születésnapjára készülõ Csiliben, megbecsülésnek és közszeretetnek örvendve, kemény munkával töltve napjainkat. Holnap Önt is várjuk vendégeink közé, Kedves Olvasó!

A Csili színházterme